

MESEC SPOMINA

MEDITACIJA | Vedno isto vprašanje: zakaj?

Zakaj biti Slovenec v Argentini in se truditi, da bi znal in uporabljal slovenščino? To je zdaj in vedno je bilo »tisto« vprašanje. Vsaka generacija mora na to vprašanje odgovoriti, kar lahko naredi z zvestobo in delovanju v skupnosti ali pa tudi s premislekom, da utrdi razloge srca. Človek potrebuje smisel, da svoj obstoj. Enako pa potrebuje smisel vse, kar je človeškega. Če smisla, ki opravičuje žrtev in napor ni, človek opusti cilj za katerega si je do nedavnega še prizadeval. Smisel pa ni nekaj enkrat za vselej danega, enkrat za vselej utemeljenega, enkrat za vselej posedovano. Smisel je podvržen zakonom rasti, iskanja, osvežitve. Smisel je, skoraj bi rekel, nekaj živega in dinamičnega, zato od nas zahteva nenehen napor in delo, da ga ohranimo in predamo naprej.

Naša skupnost se je rodila tisti dan, ko je prva skupina naših starih staršev stopila dol z ladje in sklenila, da bo svojo izkušnjo boja za resnico in pravico, za svobodo in normalnost, svojo izkustvo trpljenja ob izdaji in pobojih mož in fantov, slovenskih domobrancev, ter skupno bivanje v taborišču, spremenila v ohranjanje svoje narodne in verske identitete. Tako je nastal tisto, kar so v Sloveniji potem z občudovanjem pomenovali »slovenski čudež v Argentini«. Kdor je opazoval našo skupnost v njenih najboljših letih se je morda res čudil, da je bila tako slovenska. Občudoval je njeno vero, visoko kulturo, njeno človečnost in ob vsem sijaju njenega prekipajočega življenja, morda pozabil, da ni bilo nobenega čudeža, ampak zvestoba zavezi pričevanja za resnico o komunističnih zločinih v Sloveniji in delo za osvoboditev našega naroda izpod te tiranije.

Ko so 1948 vstopali v svoje trajno izgnanstvo, so še živeli v prepričanju, da so oni predstavljali slovenski narod, saj so bili edini, ki so lahko svobodno mislili, govorili in delali. Obenem pa so med njimi živeli tisti, ki so bili dejanski politični, kulturni, verski in gospodarski voditelji v Sloveniji. Počasi so spoznavali, morda z enako močno bolečino kot takrat, ko so objokovali naše fante, ki so jih fanatični in krvoločni morilci zmetali v nešteta brezna domovine, ki so jo imeli tako radi, da vsega tega ni več. Ostala jim je oddaljenost Argentine, domotožje po lastni zemlji in naloga, da pričujejo za resnico z ljubeznijo.

Prvi dan, ko so stopili iz ladje pa je naša skupnost začela krvaveti. Zdaj je odšel ta, zdaj potihem oni. Tretji je užaljeno in ranjeno zaloputnil vrata. Četrtega, ki se ni pokoraval »javnemu mnenju v skupnosti«, so odslovili. Razlogi so mnogoteri. Med njimi najdemo vse mogoče zamere, užaljenosti in druge tako človeške reakcije, ki izvirajo iz naše nepopolnosti, grešnosti in tudi zlobe. Živeti skupaj je lepo, ni pa lahko. Vsak dan, vsako leto so Slovenci v Argentini postajali bolj Argentinski Slovenci. Vsaka

generacija je postajala bolj argentinska in malo manj slovenska. Skupaj s tem procesom integracije se je začelo izgubljanje slovenščine, da danes že pošteno dvomim koliko je še mladih, ki so sposobni razumeti to razmišljanje.

Jezik je tisto orodje, ki nas Slovence izoblikuje v narod. Je pravzaprav edina stvar, ki nas povezuje od Porabja do Trsta, od Djekš do Osilnice, pa tudi od Buenos Airesa do Clevelanda in od Berlina do Sydneya. Če nam umanjka jezik, potem ni več povezave, ki bi nas resnično povežala. »Kri ni voda«, pravi pregovor, lahko bi pa rekel »kri je jezik«. Običajno je tako, da človek uporablja jezik kot orodje, ker mu koristi. Če mi jezik ne koristi, potem ga zamenjam za drugega (običajno za kakega imperialnega). Slovenci pa gradimo svoj odnos do jezika skozi ljubezen. To je resnično naša posebnost. Ljubimo naš jezik, ker skozi njega smo to, kar smo in nismo kaj drugega. Slovenci smo skozi zgodovino hoteli ostati zvesti samim sebi. Uprli smo se Nemcem, Italijanom in Madžarom tako, da smo gojili svoj jezik. In vsi naši sosede so nas hoteli uničiti tako, da so zatirali prav naš jezik. Kulture niso mogli, ker se v ničemer ne razlikujemo od njih. Celo delimo si isto katoliško vero z vsemi njimi. Naš gospodarski prostor je bil vedno Srednja Evropa in celo nesrečna leta komunizma niso mogla tega povsem izbrisati. Ljubezen pa terja veliko več kakor korist. Ko Slovenci začnemo zanemarjati svoj jezik, kakor to delamo v Sloveniji ta čas, potem smo v hudi krizi in ne vemo ne kod ne kam. Še bolj pa se to pozna, če živim v daljni Argentini in ti slovenščina nič ne koristi niti takrat, ko za nekaj dni potuješ po Evropi in se na kratko ustaviš v Sloveniji. Danes zadostuje znanje angleščine. Mlajši od 30 let znajo dovolj tekoče govoriti angleško, da spoznavanje med njimi ne bi bil problem, ko se bodo srečevali s svojimi bližnjimi ali daljnimi sorodniki.

Upad znanja in zahtevnosti slovenščine med Slovenci v Argentini je v zadnjem desetletju skokovito napredovalo. Ali je to zato, ker je umanjkal smisel obstoja slovenske skupnosti? Ali ostaja neizgovorjeno in neprehtano vprašanje zakaj sploh še slovenska skupnost v Argentini in torej zakaj bi še imeli vse, kar smo imeli pred 40 leti? Kajti če ti jezik ne služi za nič, če ne izraža več nobene ljubezni, potem opusti vsak napor, da bi ga govoril in gojil. Ostajala le druženje, ki sloni na daljnem spominu neke revolucije, slovenskega holokavsta in leta bede in duhovne rasti v taboriščih. Pa še ta kolektivni spomin se počasi a zanesljivo umika pozabi.

Ali torej še ima smisel slovenska skupnost v Argentini? Poleg naravnega odhajanja je naša skupnost v zadnjih desetletjih doživela tudi pravo re-migracijo. Mnogi so se preselili v Slovenijo, ker je v Buenos Airesu postalo neznošno živeti. Slovenija pa nam je še tako blizu, da ni

čisto prava tujina. Varnost in majhnost Slovenije sta za vnuka političnega begunca, privlačna, čeprav je Slovenija duhovno in kulturno nekaj majhen zatohel socialistični otok sredi Evrope. Redki so se preselili v Slovenijo, ker so hoteli ohraniti slovenski značaj svojih družin. V celoti gledano pa je to povzročilo skrčenje skupnosti in vprašanje je ali je še sposobna ohranjati privlačno življenje v tolikih središčih in če ni, kaj narediti z domovi ali pa še bolj težko vprašanje, kako se združevati in kje. V tolikih desetletjih smo se navadili na obseg in prisotnost v 5 večjih domovih in nekaj manjših, razvili v njih prijateljstva in poseben značaj, pa tudi hierarhične odnose in navade so železne srajce tudi takrat, ko so zarjavele in že delajo škodo. Železno srajco je težko odložiti.

Slovenska skupnost v Argentini ima toliko smisla kolikor je ljubezni do tega, kar smo. Takih, ki so se rodili v Sloveniji je z vsakim dnem manj. Ostareli so in so naša preteklost. Mi, ki smo bili »tretja generacija« in so uživali najboljša leta skupnosti, ko smo bili otroci in mladina, smo dozoreli in vstopamo v pokoj. Na vrsti so zdaj mlajši od Abrahama, da odgovorijo na ta vprašanja. Vprašanja so težka: ali sploh še hočemo govoriti slovensko? Če Da, potem je jasno, da je potrebno spremeniti način poučevanja v sobotnih šolah, ker ne prinašajo sadov. Po tolikih letih obiska in učenja, maturanti zelo slabo obvladujejo slovenščino. Sposobni so komaj najosnovnejše pogovore. Ni ga pa bolj nesmiselnega početja kakor tistega, ki zahteva veliko žrtev in discipline, pa ne prinaša sadov. Odprt in pošten pogovor o poučevanju jezika, z vsem prispevki pedagoških ved, je v tem primeru nujen. Če v še tako zanikrni šoli angleščine ne bodo dali skupaj človeka, ki ne zna besede angleščine z onim, ki je v tem jeziku že napredoval, pa je to vsem logično, zakaj bi v slovenskih šolah vztrajali v nedogled na principu generacije in v isti razred tlačili otroke, ki se močno razlikujejo po znanju slovenščine? Na koncu SSTRMB-ja ne znajo ne prvi ne drugi, kar bi bilo mogoče in potrebno. In ker ne znajo dovolj slovenščine, se niso sposobni pogovarjati o ničemer v njej. Tako je slovenščina med mladimi že davno izgubljena kot pogovorni jezik. Ostaja kot jezik prireditve...

Če Da, potem je potrebno postaviti konkretne in uresničljive cilje in tudi narediti napor, ki je potreben, da bi slovenščino znali ne le za domače potrebe, ampak tudi v kakšnih bolj zahtevnih stvareh. Nekatere stvari so stvar volje. In zdi se mi, da bi o tem morali med seboj bolj odkrito in jasno spregovoriti. Enako je potrebno reči kakšno besedo kdaj in kje se bo govorilo samo v slovenščini, da bo ostala pogovorni jezik. Morda bi bila rešitev »pogovorni krožek«...

Skupaj z računalnikom in sodobnimi komunikacijskimi sredstvi je v naše domove vstopila

španščina. Kar smo se prej otroci brez težav pogovarjali po slovensko, se zdaj pogovarjajo po argentinsko. In tako se bratje in sestre, ki sicer znajo še dobro slovensko, čedalje bolj pogosto pogovarjajo med seboj brez uporabe slovenščine. Tako je slovenščina umrla v družinah. Česar pa se ne uporablja osebno, tisto umre tudi v javnosti (tako npr. vera umira tam kjer družine nehajo skupaj moliti). Sumim, da niste več daleč, ko se bo pojavil nekdo, ki bo rekel »povejmo med prireditvami še kaj po argentinsko, da bodo razumeli«. Povsem stvaren predlog, ki pa je istočasno še en žebelj več v krsti tega, kar je nekoč bila slovenska skupnost.

Ko smo krepki, takrat smo sposobni napora, ki ga terja zvestoba visokim ciljem in idealom. Ko smo bolni, takrat se prepustimo toku in spreminjamo zahtevnost, znižujemo kriterije, iščemo obvoznice. Nekaj časa živimo od rente, saj nobena družba ne izgine od danes do jutri, ampak je to proces, ki lahko obsega več generacij. Slovenska skupnost v Argentini ne bo izginila od danes do jutri. Tisti, ki so moje starosti in se ne bodo selili, bodo ohranjali svoje navade, nekateri njihovi otroci bodo nadaljevali z biranjem in druženjem, včasih bodo prišli novi ljudje, ki se dobro počutijo v naših domovih. Vendar bo »Colectividad eslovena« postajala bolj in bolj le »Club esloveno« in bodo slovenski pomniki na stenah potrebovali prevode, ker jih nihče več ne bo razumel. Ko bo prišel ta trenutek tudi slovensko bogoslužje ne bo več potrebno.

Zato je tako potrebno, skoraj bi rekel nujno, da se soočite z vsemi temi vprašanji, ki – prepričan sem v to – tlijo med vami in potrebujejo odgovorov. To so problemi, ki jih morajo reševati Abrahamovci (t.j. mlajši od 50 let!) in njihovi potomci. To so vprašanja na katera mora odgovarjati mladina. Jasno, s pomočjo odraslih, ker sami tega ne zmorejo.

Zakaj biti Slovenec v Argentini, zakaj ohranjati slovensko besedo in slovenskega duha?

Žal nimam odgovora, še manj čarobnega recepta, ki bi zagato rešil, ker je to najprej osebni odgovor. Lahko bi se glasil: ker imam rad svoje starše, stare starše in svoje dede in hočem ostati zvest samemu sebi. Ker hočem pripadati več kot samo Argentini in njenemu ljudstvu, ker se hočem napajati s tisočletno kulturo malega naroda v osrčju Evrope. Ker imam s slovenščino dostop do čudovitih zakladov vere in neprecenljivega kulturnega bogastva. Ker so visočine in globočine duha tiste, ki me privlačijo. Iz osebnega odgovora pa mora rasti tudi odgovor skupnosti, ki bi lahko bil: tukaj smo in ostajamo zvesti v ljubezni nalogi naših staršev. Slovenci smo in kristjani v Argentini. To je naša trojna identiteta, v tem rastemo, se gibamo in smo.

MESEC SPOMINA

EXODUS 1945 - NAŠA KRI V ARGENTINI

Kmalu po uspešni premieri v Sloveniji je bil celovečerni film Exodus 1945 - Naša kri na ogled tudi v Argentini. V organizaciji Zedinjene Slovenije se je film predvajal devetkrat, gledalcev pa je bilo več kot tisoč, med njimi mnogo mladih. Naša zahvala gre najprej Studiu Siposh, ki je z veseljem dal film na razpolago za predvajanje. Posebna zahvala gre Luciani Hribar, ki je pripravila podnapise v španskem jeziku, in odborom vseh Slovenskih domov, kjer se je film predvajal. Denar, ki se je zbral pri vstopninah in prostovoljnih prispevkih bo Zedinjena Slovenija poslala Studiu Siposh kot finančno podporo za že načrtovane prihodnje filme.

Slomškovo dom

V petek, 27. 3. 2026, smo predvajali film »Exodus 1945 - Naša Kri« v Slomškovem domu, v zahodnem predelu velikega Buenos Airesa. Zbralo se nas je okoli 150 oseb v spodnji dvorani. Gledalci smo zelo zbrano spremljali predstavo. Videti je bilo ganjene obraze ter solze na obrazih. Vsebina filma je ljudem prišla do srcas saj so starejši gledali dogodke, ki so jih sami doživeli, mlajša generacija pa je lahko videla to, kar so oni pripovedovali veliko let. Vse to je ustvarilo posebno vzdušje. Odmevi so bili zelo pozitivni in polno pohvale in zahvale. Tudi izrazi pričakovani nadaljevanje filma. Exodus 1945, NAŠA KRI, je sedaj dokument naše zgodovine. Hvala lepa!

Naš dom San Justo

V nedeljo, 19. aprila, smo v Našem domu kot otroci, bratje, sestre, vnuki in pravnuki slovenskih izseljencev doživeli izjemno prilžnost ob ogledu filma Naša kri. Projekcija nam je omogočila, da smo se na globok in čustven način približali preizkušnjam naših prednikov – ljudem, ki so v času druge svetovne vojne v Sloveniji ter v povojnem obdobju, zaznamovanem s političnimi preobratni in vzpostavitvijo komunističnega sistema, zapuščali svojo domovino v iskanju varnosti, svobode, vere in dostojnega življenja.

Filmsko predstavo je omogočilo sodelovanje med krovno organizacijo Zedinjena Slovenija in produkcijsko skupino Siposh, ki sta poskrbeli, da je film Exodus 1945: Naša kri došel do slovenske skupnosti v Argentini, za kar se iskreno zahvaljujemo. V okviru tega projekta so bili dodani tudi španski podnapisi, za kar gre posebna zahvala ge. Lucijani Hribar, čigar delo je omogočilo, da je bila vsebina filma dostopna širšemu krogu gledalcev. Prav tako izrekamo iskreno zahvalo Ivani Tekavec, ki je pred projekcijo podala uvodne besede ter predstavila vzdušje filma in okoliščine dogodkov, ki jih ta prikazuje:

“Dober dan vsem!

Ogledali si bomo film Exodus 1945 Naša kri. Ključ filma ni v razlagi zgodovine, ampak v tem, da povzroči in konstruira dialog med filmom in našo zgodovino. Brez zgodovine ni prihodnosti in brez prihodnosti, verjemite, ni ne bodočnosti ne upanja.

Vemo, da mnogi med vami teh dogodkov ne poznate le iz knjig in pripovedovanja, pač pa iz lastnega življenja, doživeli ste dogodke na lastni koži in smo in bomo vam za vaše pričevanje vedno hvaležni. Najprej zato, ker je to hvaležen spev Stvarniku za ohranitev življenja in tudi zato, ker po vašem pričevanju nihče nam ne more prodati druge verzije zgodovine. Lahko rečemo, da film ni dokument kot

tak, ker je umetniška interpretacija in to ni film, ki je nastal iz posnetkov, narejenih v kraju in v času, v katerem se dejanje godi. Boste pa čutili, kot da ste del posnetka. Ko gledaš film, se ti določeni dogodki, molki, dialogi, obrazi, situacije, molitve slišijo tako domače, tako tvoje, tako naše, da se človek čuti, kot da je v film vključen, da smo mi sami igralci filma. V filmu odkrijemo in identificiramo del svojih spominov, ki smo jih od naših staršev in starih staršev iz prve roke slišali.

Exodus 1945 Naša kri, smo rekli, da ni dokument, je pa dokumentaren film, ker pripoveduje resnično zgodbo glavnih protagonistov dr. Meršola in dr. Janeža ter sester Jelke in Kriste Mrak. Sestri Jelka in Krista nista zame le imeni iz zgodbe — poznala sem ju osebno kakor mnogi tudi tu v dvorani.

Naj zaključim z besedami producenta filma, Davida Sipoša, ki želi, da film vstopi v zavest ljudi in da zgodbe, ki so predolgo časa ostajale v senci zgodovine, končno dobi svoj glas in prostor.

Rekel je, da mogoče bi se kdo poslužil izgovora, da je to preteklost in da nima smisla drezati v rane in obujati, Sipoš pa verjame, da je poznavanje teh dogodkov in usod toliko Slovencev ključno za boljše razumevanje identitete našega naroda in pomirjanje razkola med Slovenci.

In Slovincem v Argentini je želel sporočiti: tukaj smo in bomo naredili vse, da bodo vaše zgodbe, usode, trpljenje in krivica prepoznani, slišani in razumljeni. Želimo si, da vaše zgodbe skozi naše filme postanejo zapisane v slovenski kolektivni spomin.”

S tem je bila gledalcem dana možnost, da se skozi umetniško pripoved soočijo z zgodovinskim obdobjem, zaznamovanim z vojno, begom in težkimi življenjskimi odločitvami.

Film se odvija v zadnjih dneh vojne, ko številni Slovenci zaradi strahu pred povojnimi razmerami zapuščajo svoje domove. V središču zgodbe sta zdravnik dr. Valentin Meršol in dr. Janez Janež, ki na sanitetnem vlaklu spremljata ranjence in begunce proti Avstriji. Ob omejenih možnostih pomoči sta postavljena pred zahtevne etične odločitve, eden izmed njih pa se hkrati sooča še z osebno odgovornostjo do družine, kar pogloblja

njegov notranji razkol med dolžnostjo in zasebnim življenjem. Njuni zgodbi odražata realnost negotovosti, izgube in krhkega upanja v času razpada sveta, kot so ga poznali.

Posebno čustveno težo pripovedi daje tudi zgodba dveh sester bolničark, ki v izjemno težkih razmerah skrbita za ranjene in razseljene. Njuna povezanost in predanost simbolizirata solidarnost v času razkroja družbenih vrednot, hkrati pa njuni osebni stiski razkrivata težo odločitev, ki preizkušajo človeško vest in vzdržljivost. Film s tem poudarja krhkost in hkrati moč človeških odnosov ter izpostavlja pogum in sočutje kot temeljni vrednoti v skrajnih razmerah.

Za mnoge Slovence je to obdobje pomnilo začetek izgnanstva, razpad družin in dolgotrajne posledice, ki so se prenašale skozi generacije. Režiser Vid Planinc ter igralci, med njimi Jernej Kuntner in Matjež Müller, so želeli predvsem izpostaviti človeško dimenzijo teh dogodkov – strah, izgubo, vztrajnost in upanje. Film zato ne ponuja ideološke razlage, temveč deluje kot spoštljiv poklon vsem, ki so bili prisiljeni zapustiti svoj dom, ter kot opomin na pomen dostojanstva, razumevanja in sočutja.

Za potomce slovenskih izseljencev pa film predstavlja pomemben most med preteklostjo in sedanostjo. Omogoča razumevanje zgodbe, ki so bile pogosto posredovane le fragmentarno, skozi tišino ali družinske spomine, ter odpira prostor za refleksijo o identiteti, pripadnosti in zgodovinski izkušnji, ki je oblikovala njihove družine. Hkrati deluje kot spominsko in spoštljivo pričevanje, ki pomaga ohranjati zavest o preteklosti ter spodbuja notranje razumevanje in spravo z njo.

NDSJ

Slovenska vas

V soboto, 18. aprila 2026, smo se v Hladnikovem domu v Slovenski vasi v Lanusu zbrali ob prav posebnem dogodku – projekciji filma »Exodus 1945 – Naša kri«. Uvodni pozdrav je pripravila predsednica Društva Slovenska vas, gospa Kristina Grbec, ki je v dvorano vnesla vzdušje pričakovanja in globokega spoštovanja do zgodovine. Bili smo veseli, da smo se to popoldne združili, da bi si skupaj ogledali to pomembno pričevanje o naših koreninah in izjemni človečnosti zdravnikov, kot sta bila dr. Meršol in dr. Janež. Ta film nam ni predstavljal

le zgodovinskega zapisa, temveč je deloval kot globok poklon naši skupni preteklosti.

Projekcija se je izvajala pod okriljem in vodstvom Zedinjene Slovenije, za kar se jim iskreno zahvaljujemo. Da bi zgodbo lahko začutili vsi rodovi, je bil film opremljen s španskimi podnapisi, kar je omogočilo popolno razumevanje vsebine vsem prisotnim. Poudariti moramo tudi dobrodelni namen dogodka, saj bo ves zbrani izkupiček namenjen posebnemu skladu za snemanje tovrstnih filmov v Sloveniji, ki ohranjajo resnico za prihodnje rodove.

Dogodek je privabil več kot 100 ljudi, ki so napolnili dvorano Hladnikovega doma. Med obiskovalci je bilo veliko takšnih, ki so se v dom vrnili po dolgem času, kar daje dogodku še večjo simbolno težo. Med celotno projekcijo je v dvorani vladala tišina, kakršne nismo doživeli še pri nobeni drugi predvajanji doslej. Bilo je izjemno čustveno videti publiko, kako je v takšni zbranosti spremljala film; marsikdo je bil ob

pretresljivih prizorih močno ganjen. Po ogledu so mnogi ostali v domu in preživeli popoldne v prijetni družbi ob domačih empanadah.

Ob koncu dneva je prevladovalo jasno sporočilo: publika močno podpira tovrstno ustvarjanje in z velikim zanimanjem pričakuje, da se bodo filmi te vrste v Sloveniji producirali tudi v prihodnje. Hvala vsem za obisk in za vaš prispevek k ohranjanju naše skupne dediščine.

D.S.V.

MESEC SPOMINA

EXODUS 1945 - NAŠA KRI V ARGENTINI

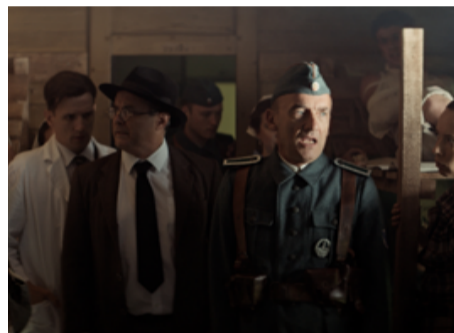
Slovenski dom San Martín

V soboto, 11. aprila, smo doživeli izjemno pretresljiv večer ob projekciji filma Exodus 1945: Naša kri.

Včasih je ena sama fotografija dovolj, saj ostali trenutki pripadajo intimi vsakega posameznika. V dvorani je vladala globoka, spoštljiva tišina, prežeta z žalostjo in težko, težko stisko. Za naše starejše, ki so te dogodke preživeli na lastni koži, je bil film boleča vrnitev v preteklost, odpiranje ran, ki jih zgodovina našega naroda še vedno nosi. Za mlajše generacije pa je bila to priložnost, da prvič v slikah vidimo tisto, o čemer smo leta le poslušali v pripovedih staršev, starih staršev ali pri pouku v slovenski šoli.

Ob veliki udeležbi smo po filmu v baru ob empandah delili svoje vtise. Bil je potreben trenutek pogovora, da smo v skupnosti predelali vso videno bolečino in težko zgodovinsko resnico.

SDSM

Pristava

V nedeljo, 19. aprila, se nas je po maši na Pristavi zbralo kar nekaj. Prišla je tako zaželeno predstava filma Exodus 1945 "Naša Kri".

Zakaj je bil film tako zaželen? Mislim, da je vsak pričakoval nekaj različnega, z radovednostjo, kako bo prikazano to, o čem smo to poslušali, odkar smo se rodili.

Film kot tak nima nič za zavidati kakšnemu filmu Netflix: slike, snemanje, igranje na visokem nivoju, brezhiben prevod v španščino, sploh v celoti na najvišji stopnji.

Sedaj pa pridejo na vrsto čustva.

Osebnost sem poznala Kristo Krek, potom Klavdije Malovrh in Mirjam Oblak.

Lahko rečem, da je bila tako odločna, dobrega srca, zahtevna, natančna, kakor so jo prikazali v filmu. Veliko je naredila med vojno, ogromno pa še po vojni. Koliko ljudi je z njeno pomočjo dobilo vrnitev zemlje, državljanstvo ali odškodnino za vsa težka leta!

Posojala je svoj avto, da smo se lahko vozili po Sloveniji in jo čim bolj spoznavali.

Mene je osebno spremljala na klinični center in me tam seznanila z dr. Vinkom Dolencem (najboljšim nevrokirurgom na svetu, a ni bil znan, ker je bil izza železne zavese). Njega sem poznala že v Argentini, ko je prišel sem operirati. Vsako prošnjo je z veseljem izpolnila. Taka je bila Krista.

Jelka, njena sestra je pa ostala do smrti v Avstriji, se tam poročila in je mama znane napovedovalca in bivšega podžupana v Celovcu, Lojzeta Dolinarja.

Dr. Valentin Meršol: enkrat na mesec pri komunitarni maši smo slišali, da je maša

tudi zanj, očka (France Zurc) je vsak mesec dal za mašo, v zahvalo za vse, kar je naredil. Po filmu so mi nekateri rekli: "ah ta je tisti Meršol od komunitarne maše!!"

Očka in mamica sta mi tudi veliko govorila o dr. Janežu. Ure in ure je presedel pri bolnikih in skrbel zanje.

Večkrat sem se vprašala: sta jima Krista in Jelka kdaj odpustili, da sta ju pustili sami?? Seveda sem šla po odgovor kar naravnost k Lojzu Dolinarju. Rekel je, da sta jima sprva zamerili zaradi kršitve Hipokratske prispege, ampak sta ju potem tudi razumeli.

Po filmu je nastal popoln molk, marsikdo je imel željo zapeti "Oče, Mati ...". Objokane oči, tesnoba v srcih, različna razmišljanja ... Začel se je pogovor, kaj vse smo lahko slišali, povedali, mislili!

Ostale so mi v srcu besede argentinskega prijatelja: kako se morate vi počutiti, ko je to vaša kri, če smo mi tako žalostni in nam je tako hudo!

Film je presejal pričakovanja!! Dobro opravljeno delo, ki te gane in ti da doumeti, zakaj se čutimo Slovence, ljubimo Slovenijo in delamo za Slovenijo.

Zahvala gre audiu Pristava za predvajanje filma in pristavskemu odboru za organizacijo predstave.

Velik Bog lonaj tudi Martinu Zarniku, Karli Stoka, Adamu Jerovšku, Alejandru Stefanazi Zarnik za pripravo kosila, ki smo ga imeli po filmu ob lepi družbi in zanimivem pogovoru.

Maruša Zurc

Srednješolski tečaj Ravnatelja Marka Bajuka

SSTRMB se iskreno zahvaljuje Studio Sipoš za priložnost predstavitve filma, ki je našim najstnikom na živ in pretresljiv način približal dogodke iz začetkov naše begunske zgodovine.

To je zgodovina, ki jo vse generacije argentinskih Slovencev poznamo - nekateri bolj, drugi manj podrobno - že od otroških let, saj smo o njej poslušali in se učili v slovenskih šolah, na spominskih proslavah ter v domačih pogovorih. Ozadje filma nam je bilo znano, vendar ga je naša tretja generacija mladih morda doživljala nekoliko oddaljeno, skoraj kot pripoved iz nekega drugega časa.

V soboto, 25. 4. 2026, smo film predvajali 63 učencem, starim od 13 do 17 let, katerih staršarši so bili rojeni že v Argentini. Pd začetka do konca so nepremično in z veliko pozornostjo spremljali dogajanje na platnu, mnogi tudi ganjeni do solz.

Večer smo zaključili s pričevanjem gospe Mirjam Oblak, ki je osebno poznala sestre Mrak.

Učitelji, starši in učenci SSTRMB smo Studiu Sipoš neizmerno hvaležni za ta film, saj so se skozi njegovo zgodbo težki, a pomembni dogodki slovenske zgodovine ponovno živo in ponosno vtisnili v naša srca.

SSTRMB

Društva Slovencev v Mendози

V petek, 27. marca 2026, smo v domu Društva Slovencev v Mendози večer preživeli ob ogledu pretresljivega igranega filma Studia Sipoš »Exodus 1945: Naša kri«. Pričevanje zgodovine je povežalo generacije naše skupnosti; na eni strani kot spomin starejših, na drugi pa kot opomnik mlajšim, kako visok davek od človeškega bitja terja vojni čas in kako globoko zaznamuje njegove odnose.

Dvorana je bila ta večer spodobno napolnjena. Zbralo se nas je približno osemdeset rojakov vseh generacij – od tistih najmlajših, ki slovensko zgodovino spoznavajo preko pripovedi svojih staršev in starih staršev, do tistih redkih še živečih, ki so kalvarijo takratnega konflikta svetovnih razsežnosti osebno doživeli. Pred samo projekcijo smo v kratkem uvodu orisali zgodovinske okoliščine II. svetovne vojne na tleh današnje Slovenije. Spomnili smo se na temne in negotove dni, ko je na tisoče slovenskih družin, civilistov in vojakov pred grozečim komunističnim nasiljem zapustilo svoje domove, v upanju na rešitev golih življenj in ohranitev svoje narodne identitete in katoliške vere.

Pretresljiva pripoved filma izjemne ekipe ustvarjalcev Studia Sipoš, ki v izhodišču zajema v življenjskih zgodbah zdravnikov dr. Valentina Meršola in dr. Janeza Janeža, gledalca ne pusti ravnodušnega. Soočeni smo s kruto resničnostjo vojne, pri kateri se prepogosto pozabi, da jo sestavlja preplet osebnih zgodb posameznikov, ki so bili postavljeni pred odločitve nepojmljivih težavnosti. Niso imeli ne

popolnega poznavanja dejstev sedanosti ne uvida v prihodnost. Niso imeli kupa analitičnih svetovalcev, ki bi jim predstavili vse obstoječe možnosti z argumenti za in proti. Niso imeli s pogodbo določenega časa za razmislek. Predvsem pa jim napačna odločitev ni prinesla le nekaj sto evrov izgube, pač pa jih je lahko stala življenje. Vsak je torej sklenil, kakor je v danem trenutku mislil, da je prav, in vsak je moral nadaljevati svoje življenje s posledicami, ki jih je odločitev prinesla. V tem oziru film pomeni pomemben doprinos k širšemu pogledu na vojni in povojni čas na ozemlju današnje Slovenije, pri čemer zavrača črno-belo interpretacijo zgodovinske resnice, ki jo pišejo »zmagovalci«, ampak želi povabiti k razmisleku o objektivni resničnosti posameznika, v kateri se je znašel sredi dotičnega zgodovinskega obdobja.

Večer se je dalje odvil v pogovoru in družanju. Film je namreč odprl marsikatero temo, ki jo je bilo vredno nasloviti. Končno smo se mogli strinjati, da je bil namen snovalcev filma dosežen: ne gre še za enega izmed izlilitih lončkov olja na ogenj razdeljenosti slovenskega naroda, ampak nasprotno za poskus drugačnega pogleda na preteklost, ki nas želi usmeriti k iskanju sprave v resnici in ne neskončnemu ponavljanju izmišljenih in nikomur koristnih parol. Želeli bi si, da z ramen mladih generacij končno odpade ta nerazumni belo-rdeči jarem, ki duši ogenj sicer prešerne slovenske duše.

Gašper Mauko

MESEC SPOMINA

NAŠ POGOVOR | *Slavko Truden*

Mesec junij je za slovensko skupnost v Argentini mesec spomina na naše žrtve druge svetovne vojne in komunistične revolucije. Je tudi mesec pričevanja. Zato smo na pogovor povabili Slavka Trudna, enega redkih še živih domobrancev. Z veseljem je pristal na pogovor.

→ Najprej vas prosimo, da se na kratko predstavite. Kje ste preživeli otroštvo? Česa se najbolj spominjate od otroških in mladostnih let?

Sem Slavko Truden. Rodil sem se 18. junija 1929 v Starem trgu pri Ložu, v srcu Notranjske. Moje otroštvo je bilo trdo in povezano z zemljo. Starši so bili strogi; vedno so želeli le najboljše za nas in so nas s to disciplino želeli pripraviti na življenje. Naučili so nas spoštovanja do kruha in družine. Imel sem tri brate – starejša Ivana in Toneta ter mlajšega Emila –, ki so žal vsi že pokojni.

Ko pomislim na otroštvo, se spomnim neprestanega dela. Imeli smo dvanajst krav, kar je bila velika skrb. Iz mleka smo delali maslo, ki smo ga vozili prodajat v Ljubljano. Medtem ko so imeli drugi otroci čas za igro, smo mi pomagali na polju in pri živini. Prosti čas je bil takrat redkost.

Osnovno šolo sem obiskoval v domačem Starem trgu, za srednjo šolo pa so me poslali v Ljubljano. Tam sem živel pri maminii sestri. Ko danes gledam staro fotografijo naše hiše in družinsko sliko, se mi zdi, kot bi bilo včeraj. Čeprav je bilo življenje trdo, smo bili zelo povezani.

→ Izbruh druge svetovne vojne je prinesel zelo težka leta vsem Slovencem. Kako se spominjate začetka vojne in okupacije v svojem kraju?

Kot skoraj otrok nisem natančno razumel politike, niti je nisem spremljal, nisem vedel kaj se pripravlja. Živeli smo svoj vsakdan, dokler se ni vse spremenilo. Najbolj živ spomin na začetek vojne je zvok na nebu nad Ljubljano. Nenadoma so začela preletavati letala in dobili smo strog ukaz, da moramo v zaklonišča. Ko sem gledal tista letala in čutil strah odraslih, sem vedel, da je brezskrbnosti konec.

V naših krajih je bilo med sosedi veliko takih, ki so šli k partizanom. Skupnost se je začela deliti, med ljudi sta se naselila strah in negotovost. Nastopili so hudi časi za vse nas.

→ Koliko ste bili stari, ko ste se pridružili domobrancem? Katere razmere so vplivale na vas, da ste se pridružili domobrancem? Zakaj ste se pridružili domobrancem in ne partizanom?

Star sem bil komaj šestnajst let, še skoraj otrok. Moja odločitev ni bila politična, izšla je iz strahu za družino. V Ljubljano je namreč prišla strašna novica, da so partizani odvedli mojo mamo. Začutil sem, da moram nekaj storiti in braniti svoj dom. Zato sem šel k domobrancem.

Iz Ljubljane so me napotili v 17. četo, ki ji je poveljeval kapetan Ludve Hren. Moje misli pa so bile ves čas doma. Po določenem času so mi dovolili iti na obisk v Stari trg. Domov sem prišel v uniformi in domači me sprva sploh niso prepoznali. Na moje veliko veselje pa me je čakalo presenečenje: mamo so že izpustili. Za to je posredoval moj starejši brat Tone, ki je bil prav tako domobranec in je imel višji čin. Pomirjen sem se nato vrnil na dolžnost v Ljubljano.

→ Kakšno je bilo življenje med domobrancem? Česa vas je bilo najbolj strah? Se spomnite kakšnega dogodka, ki vas je posebno zaznamoval?

Če sem iskren, nismo imeli časa za strah. Bil sem mlad in se sploh nisem polno zavedal nevarnosti. Mladost ne meri tveganja tako kot odrasli; preprosto živiš in opravljaš dolžnost.

En dogodek pa me je močno zaznamoval. Med enim spopadom sem bil ranjen v prsi, tik ob srcu. Krogla je namreč zadela pločevinasto škatlico za tobak, ki sem jo imel v žepu. Škatlica je kroglo preusmerila in ji vzela moč, tako da rana ni bila huda. Takrat sem si v šali mislil: »No, pa me je rešilo to, da kadim!« Brez tiste škatlice bi bil danes zagotovo mrtev.

→ Kako ste doživeli konec vojne? Ste bili med domobranci, ki so se umaknili na Koroško? Ste bili vrnjeni? Kako ste rešili življenje?

Konec vojne je prinesel grozote. Umaknil sem se na Koroško v Vetrinj, a konec maja so nas Angleži izročili partizanom. V živinskih vagonih, kjer nas je bilo po 60 stlačeni v temi in slabem zraku, so nas odpeljali nazaj. V Celju smo morali korakati skozi mesto in pod stražo vpiti: »Mi smo belčki!«. Bili smo tepeni. Od tam so nas odvedli v taborišče Teharje.

V Teharjah so bili dnevi strašni, polni lakote, žeje in mučenja. Pobrli so nam vse. Sam sem imel veliko srečo, da sem rožni venec skrtil v žep in ga niso našli. Razdelili so nas v tri skupine: v skupini 'A' smo bili mladoletni, v 'B' tisti, ki so bili pri domobrancih manj kot štiri mesece, v 'C' pa vsi ostali. Tiste iz skupine 'C' so ponoči zvezane odpeljali, Bog ve, kam ...

Neke noči smo slišali streljanje. Zjutraj smo izvedeli, da je pobegnilo 11 domobrancev, med njimi 6 oficirjev. Zatem so se začela najhujša mučenja. Primorali so nas pretepati drug drugega. Oficirje in podoficirje so močno pretepli, nekateri so umrli kar tam, druge so odpeljali v Kočevski rog.

7. avgusta 1945 je prišel komandant in oznanil amnestijo za nas mladoletne. Nam v skupini 'A' so rekli, da gremo domov. A čakali smo tako dolgo, da so nekateri vmes umrli od lakote. Naročil je, naj se umijemo in očistimo čevlje. Dali so nam pol štruce kruha. Bili smo srečni, a mnogi smo ta kruh raje dali tistim, ki so ostali zaprti. V roke so nam stisnili odpustnico in nas spustili.

Na poti proti postaji smo hlastno jedli ostanke jabolk in buč, ki so jih pobrali s tal. Na postaji smo dolgo čakali. Vlak je odpeljal šele ob 17.30 in vozil celo noč. V Ljubljano smo prispeli ob 3.30 zjutraj. Počakati smo morali do četrte ure, da se je končala policijska ura. Bili smo v tako slabem stanju, da nas domači sploh niso prepoznali. Jaz sem šel k sorodnikom v Šiško, kjer sem imel svoja oblačila.

Nato sem šel z vlakom do Rakeka in iskal prevoz za Stari trg. Srečal sem sošolca, ki mi je rekel: »Nikakor ne hodi domov, ker te bodo ubili.« Zato sem se vrnil na vlak za Ljubljano. Tam me je ustavila policija. Pokazal sem odpustnico, a so mi rekli, da ta velja le za pot domov. Hitro sem se zlagal, da grem v Ljubljano zato, ker se bom učil za mehanika. Verjeli so mi in me izpustili. Pri teti v Šiški sem ostal 14 dni, dokler ni tja prišel tudi moj brat Ivan.

→ Kako danes gledate na tisti čas?

Ko danes gledam nazaj, se zavedam, kako težka so bila tista leta. Takrat pa sem bil še tako mlad, da sploh nisem mogel dojeti vseh nevarnosti. Za nas, ki smo bili še otroci brez lastnih družin in velikih obveznosti, je vse to včasih delovalo kot nekakšna nevarna avantura. Zdelo se nam je, da smo celo bolj svobodni kot doma, kjer bi me čakalo strogo in trdo kmečko delo. Mladost ima to moč, da tudi sredi vojne najde prostor za upanje in ne misli samo na najhujše.

→ Kaj ste čutili, ko ste se zavedli, da bo treba zapustiti domovino?

Odločitev je bila težka. Z bratom Ivanom sva vedela, da doma nisva varna. 30. avgusta 1945 sva se z vlakom odpeljala v Gorenjsko, kjer so naju za eno noč sprejeli dobri ljudje.

Naslednje jutro, ko je bila še tema, sva si naredela velike nahrbtnike in peš krenila čez visoke Julijske Alpe. Oba sva bila še zelo oslabela od prestanega gladu in noge so se nama tresle od utrujenosti. Prišla sva v neko vas in hotela v gostilni kaj pojesti, a ni bilo ničesar. Tudi v naslednji vasi ni bilo hrane. Nato naju je ustavila angleška patrolja in zahtevala dovoljenja. Ivan je znal angleško; naredil se je, da bo dovoljenje potegnjal iz nahrbtnika – kjer seveda ni bilo nobenega papirja – in s svojim prepričljivim govorom dosegel, da so naju spustili naprej.

Prišla sva v kraj Warmbad. Neki trgovec nama je prijazno pazil na stvari, da sva se šla umiti h kopališču, ki je bilo pet minut stran. Nato nama je povedal, kdaj pelje vlak za Beljak. Na postaji naju je neki gospod vprašal, kam greva. Ko sva rekla, da v Celovec, nama je svetoval, naj tja nikakor ne hodiva. Pomagal nama je najti prenočišče. Naslednji dan smo se skupaj odpeljali v begunsko taborišče Spittal, kjer sva našla veliko znancev.

→ Kakšno je bilo vaše življenje v begunskih taboriščih?

Iz Avstrije sva kasneje šla v Italijo. Ivan je šel v Bologno, jaz pa sem prišel v taborišče Senigallia in nato v Barletto. Ker sem bil zelo mlad, povsem sam, so mi starejši včasih želeli ukazovati. A ker mi nihče ni dajal kruha in sem se moral preživljati sam, se preprosto nisem pustil komandirati. Imel sem močan značaj in hitro sem se naučil postaviti zase.

Hrane je bilo malo. Za zajtrk smo dobili kavo in kos kruha za ves dan. Za kosilo pogosto dehidriran krompir in juho, za večerjo pa včasih mesno konzervirano hrano (corned beef).

Kljub temu smo Slovenci hitro dokazali, da se znamo organizirati. Iz nič smo ustvarili šole, skavte in celo gledališče. Ta dobra organizacija nas je reševala. Sam sem najraje igral nogomet, v Barletti pa sem naredil celo vozniški izpit, da sem se lahko ponosno vozil po taborišču.

Tisto najlepše pa se je zgodilo v Senigallii, kjer sem spoznal Tonko Langus. Stara je bila 15 let, jaz pa 16. Kasneje, že v Argentini sva se poročila.

→ Odločili ste se za izseljenstvo v Argentino. Kakšni so bili prvi časi v Argentini?

Na začetku leta 1948 sem v Neaplju dobil dokumente Rdečega križa in stopil na ladjo Santa Cruz za Južno Ameriko. Takrat sem res začutil, da grem v neznano in da za seboj puščam dom in mladost.

V Buenos Aires sem prišel brez vsega, mislil sem le na to, kako preživeti in najti delo. Kot mnogi drugi Slovenci sem začel delati kot zidarski pomočnik v kraju Ciudad Evita blizu Ezeize. Delo je bilo zelo težko. Špansko nisem znal, mi je pa zelo pomagalo, da sem se v taboriščih v Italiji naučil italijansko, zato sem se na gradbiščih lažje sporazumeval in se ubranil.

S trudom in poštenim delom sem si ustvaril življenje. S Tonko, ki je prišla na drugi ladji (General Stewart), sva se znova našla in se 22. avgusta 1953 poročila.

→ Ker ste živeli skozi vse življenje slovenske skupnosti v Argentini od njenih začetkov, kaj vam pomeni, da je po štirih generacijah še vedno živa?

Ko vidim otroke, vnuke in pravnuke, kako delujejo v Slovenskih domovih in hodijo v

slovensko šolo, sem zelo ponosen. Ena od vnukinj se je z argentinskim možem celo preselila v Slovenijo in tam rodila mojo četrto pravnukinjo. Zdi se mi, da se je krog čudežno sklenil.

Ko smo prišli v Argentino, smo bili brez denarja. A s trmo in odrekanjem smo zbirali sredstva in zgradili slovenske domove, še preden smo gradili lastne hiše. Ohranjali smo maše v slovenščini, zборе in kulturo. To je bilo skoraj nadčloveško delo in upam, da bodo sadovi tega truda živeli še mnoga desetletja.

→ Ste se kdaj vrnili v Slovenijo na obisk? Kako so vas sprejeli?

Očeta po odhodu v begunstvo žal nisem nikoli več videl. Je pa na srečo moja mama dvakrat prišla na obisk v Argentino, preden sem jaz lahko šel v Slovenijo. To so bili presrečni trenutki, ko je spoznala naše žene in vnukinje.

Sam sem v Slovenijo prvič potoval šele leta 1990 preko službe. Kot direktor tekstilnega podjetja sem šel poslovno v Nemčijo, od tam pa z ženo Tonko v Slovenijo. Obisk je bil izjemno ganljiv. Mama je bila takrat stara skoraj 96 let. Domači so naju sprejeli z odprtimi rokami in veliko ljubeznijo. Mama je umrla kmalu zatem, februarja 1991. Zdi se mi, da me je v svojem dolgem življenju preprosto čakala, da me še zadnjič objame.

Prej si nisem upal domov, ker so mi sorodniki svetovali, naj ne hodim. Komunistični režim je namreč ob prihodu klical izseljenke na zaslišanja, kar je vnašalo strah. Šele z osamosvojitvijo Slovenije sem začutil, da je vrnitev zame zares varna.

→ Kaj bi želeli, da prihodnje generacije razumejo o vojnem in povojnem obdobju?

Želim, da mladi vedo, da to, kar so prestali njihovi dedje, ni bil film ali pravljica, ampak kruta resničnost. Vsi smo doživeli osebne izgube. Pogosto povemo še premalo, ker ne želimo obremenjevati s tistimi najbolj surovimi podrobnostmi vojne.

Bog nam je dal blagoslov odpuščanja in moč, da nismo ostali ujeti v preteklosti. Morali smo sprejeti usodo in začeti znova v neznanu deželi. Takrat ni bilo telefonov ali interneta; z domačimi smo se slišali zelo redko in z veliko težavo.

Mladim pa polagam na srce: ohranjajte našo dediščino. Vi ste izjemna generacija, ki združuje slovensko kri in argentinsko dvokulturnost. Bodite ponosni na svoje korenine in bodite vedno globoko hvaležni Argentini, ki je spoštovala naš izvor in nam dovolila, da smo v svobodi ohranili našo vero, kulturo, običaje in jezik.

→ Hvala, gospod Truden, za ste z nami delili tako bogate spomine!

Pogovarjal se je Jože Jan

MESEC SPOMINA

SPOMINSKA PROSLAVA V SLOVENIJI

Na predvečer ukinjenega - a ne pozabljenega - Dneva spomina na žrtve komunizma, se nas je lepo število zbralo na Trgu republike v Ljubljani na spominski prireditvi.

Po vsej Sloveniji so ta večer ob 20.58 za dve minuti peli zvonovi po vseh cerkvah in tako povabili slovenski narod, da se poveže v skupni molitvi za spravo ter za mir in pokoj vseh žrtev komunizma.

Z zvonjenjem in petjem slovenske himne se je začela tudi spominska proslava. Zbrane je najprej nagovorila dr. Helena Jaklitsch ter poudarila, da sta "Spomin in ljubezen močnejša od vsakega sovraštva. To so nas s svojim tihim zgledom naučile premnoge matere, žene, hčere in sinovi, ki so kljub zapovedanemu molku žalovali in se spominjali svojih fantov in mož – žrtev revolucije, upajoč, da bodo nekoč pomorjeni končno našli počitek v posvečeni zemlji. Upajoč, da bo prišel čas, ko jim bo vrnjeno dobro ime in dostojanstvo, ki gre človeku." Izrazila je tudi upanje, da bo slovenska družba končno uspela dostojno pokopati pomorjene ter omenila pred kratkim predloženi zakon o pokopu in spominu na žrtve prikritih grobišč. "Sprejetje tega zakona tako ni politično dejanje, to je dejanje človečnosti, dejanje pietete. Ker smo ljudje", je dejala dr. Jaklitsch.

Sledil je preplet pesmi, poezij, molitev in ganljivih pričevanj. Prvi pričevalec je bil duhovnik Rok Pogačnik, ki se je spomnil dveh pradedkov: eden je žrtev komunističnega nasilja, drugi je bil med vojno pri partizanih. Oba pa ta molila k istemu nebeškemu Očetu. V tem duhu sprave je z vsemi navzočimi zmoliil Oče naš.

Naslednje pričevanje je bil pretresljiv posnetek duhovnika Jožka Kraglja o srečanju z materjo, ko je on bil v zaporu.

Osrednji govor spomske proslave je imel Marcelo Brula. Govor objavimo v celoti.

Tudi letos so nekateri varuhi spomina stopili pred zbrano občestvo in se spomnili svojih prednikov, žrtve komunizma ter zanje prižgali svečko. In tudi letos so kot simbol sprave položili prižgano svečko in šopek na grobnico herojev - spomeniku, ki slavi povzročitelje nasilja. "Svečko bom nesel zato, ker smo dediči krščanske civilizacije, ki nam naroča ljubite svoje sovražnike; nesel sem jo zato, ker so tam pokopani naši bratje Slovenci; in zato, ker so ljudje in ker smo ljudje", je povedal Jože Kurinčič.

Spominsko proslavo so glasbeno oblikovali Neli in Karmen Zidar Kos ter Moški pevski zbor TD Briše. Proslavo je zaključila dr. Helena Jaklitsch s tem pozivom: "Ker smo ljudje, kličemo k dostojnemu pokopu vseh žrtev poveljnih pobojev ter njihovi vrnitvi v narodni spomin. Njihov pokop ne pomeni 'kopanja jarkov za razdvajanje ljudstva', temveč našo civilizacijsko obvezo, ki bi jo morali že zdavnaj izpolniti. Upamo, da je končno dozorel čas, da našo moralno dolžnost, neodtujljivo povezano s človekovim dostojanstvom, skupaj, kot narod in kot država, naredimo."

Jože Jan

FOTO: Družina - Bogomir Štefanič

GOVOR | Marcelo Brula

"Nocoj stojimo tukaj v tišini, ki ni prazna. To je tišina ki govori. Tišina zemlje, ki skriva zgodbe. Tišina srca, ki nosi spomin. To ni le spomin na zgodovino. To je spomin na ljudi. Na očete, matere, sinove in brate.

Na tiste, ki niso imeli dostojnega pokopa. Na tiste, ki niso imeli zadnje besede. Na tiste, ki niso imeli pravice, da bi bili žalovani.

Sam stojim tukaj kot sin. Sin očeta, ki je bil domobranec, po krivici preganjan. Sin matere, ki se je po krivici morala reševati z begom. A hkrati tudi kot sin staršev, ki so nas učili nekaj zelo preprostega in zelo zahtevnega: da ne živimo v sovraštvu, ampak v ljubezni.

Niso nas učili, da iščemo krivce. Učili so nas, da ostanemo ljudje. In prav to nosim s seboj nocoj. Morda nisem vsega tega živel tukaj. Velik del življenja sem preživel v daljni Argentini, ki je odprto sprejela vse: mlade, stare, zdrave in bolehnne. Tam so si ustvarili nov dom, nastajale so nove slovenske družine daleč od svoje matične domovine.

Resnica, ki je bila in je včasih tukaj še neizgovorjena, gre z nami. V spominu. V jeziku. V tišini.

Slovenski narod ni izgubil samo ljudi. Izgubil je domove, družine in generacije, ki so morale zaradi nasilja in strahu do življenja oditi. A tisti, ki so odšli, niso nehali biti Slovenci. Gradili so skupnost na temeljih vere, šolstva in kulture. Ustanovili so šole, da bi otroci znali jezik svojih staršev. Peli so v zborih, da bi ohranili dušo svojega naroda. Plesali so slovensko folkloro in šivali slovenske narodne noše, da ne bi izgubili identitete. Tiskali so knjige, da slovenska beseda ne bi utihnila. Skratka, ostali so Slovenci zvesti Bogu in domovini.

In mi, ki smo bili rojeni daleč stran, smo rasli z zgodbo o Sloveniji. Z ljubeznijo do domovine, ki je nismo nikoli videli. Z občutkom pripadnosti, ki ni bil samoumeven, ampak podarjen.

Zato nocoj ne stojimo tukaj zato, da bi sodili. Stojimo tukaj zato ker si upamo pogledati resnici v obraz.

Ker ne molčimo ob umorih in krivicah. Ker ne pozabimo na ljudi, ki so bili ubiti brez sodbe, brez pravice, brez dostojanstva, brez pokopa.

Zavedamo se, da brez resnice ni miru. Sprava ni beseda. Sprava je pot.

Kot kristjan v tem vidim nekaj še globljega. Pasijon. Ne samo kot zgodbo, ki jo uprizarjamo, ampak kot prisposodobu naroda. Slovenski narod je šel skozi svoj pasijon. Skozi trpljenje.

Skozi razdeljenost. Skozi rane, ki še danes niso zaceljene. A v vsakem pasijonu obstaja nevarnost, da ostanemo samo pri križu. Da se navadimo na razdeljenost in molk. Toda pasijon se ne konča na križu. Če ni vstajenja, pasijon nima smisla. In vstajenje ni samoumevno. Ne pride samo od sebe.

Brez resnice, priznanja krivic in ljubezni ni vstajenja.

Narod, ki ne prizna svoje bolečine, ostane pribit na križ svoje preteklosti. Narod, ki ne zmore resnice, pa ostane ujet v razdeljenosti.

Zato nocoj ne govorimo samo o tem, kaj je bilo. Ko smo tukaj zbrani, govorimo tudi o tem, kaj želimo postati. Želim si, da bi si znali gledati v oči, si želeli dobro in se spoštovali. Da bi to, kar so nas učili naši predniki – ljubezen, ne sovraštvo – postalo tudi pot prihodnjih generacij. Če tega ne bomo zmogli, bo razkol ostal.

Dragi vsi, lahko ukinejo dan. Ne morejo pa ukiniti spomina. Ne morejo ukiniti bolečine.

Me veseli, da se tudi na ravni države odpirajo poti, ki želijo žrtvam prikritih grobišč vrniti ime, dostojanstvo in mesto v našem skupnem spominu.

Ne zaradi politike. Ampak zato, ker smo ljudje.

Narod ne umira samo takrat, ko izgubi ljudi. Narod počasi umira tudi takrat, ko izgubi občutek za resnico. Ko ga trpljenje drugega ne gane več. Ko molk postane udobnejši od poguma.

Zato spomin ni obračanje nazaj. Spomin je odgovornost in ni pomemben samo zaradi mrtvih, ampak tudi zaradi živih.

Da ostanemo ljudje. Da ne pozabimo, kaj se zgodi, ko človek človeku preneha biti brat.

Če bomo zmogli ohraniti resnico in spoštovanje do vsakega življenja, potem ta spomin ne bo samo rana, ampak tudi temelj.

Temelj, na katerem lahko narod znova najde moč.

Dovolite mi, da zaključim z besedami dr. Tineta Debeljaka, zapisane v Cerкви Marije Pomagaj v Buenos Airesu. Besede, ki sem vsakič prebiral in so se mi globoko vtisnile v srce:

Glejte jih, duše slovenskih žrtev vojne, revolucije.

Prisilnih vrnitev, izgnanstva!

Spominjaj se nas! Vpijo iz onstranstva.

Za mrtve ne bodi mrtev!

Moli za pokojne."

SPOMINSKA PROSLAVA

14. junija 2026 ob 10.00

Sveta maša in poklon pred spomenikom.

V dvorani:

Govor: Tone Rode

Odrski prizor:

MAŠA ZA VSTAJENJE SLOVENCEV

avtor: Tone Rode | režija: Jože Lenarčič

SLOVENSKA HIŠA - BUENOS AIRES

MESEC SPOMINA

V SVOBODNI SLOVENIJI pred 75 leti

OB PRAZNIKU SLOVENSКИH MUČENIKOV IN JUNAKOV

Svobodna Slovenija, Leto IX - Št. 23 (7. 6. 1951)

Spomin nanje nam je vedno živ in svet. Nikdar ne bo umrl v nas. Povsod po svetu nas spremlja in venomer opozarja na žrtev, ki so jo doprinesli, da bi narod lahko živel v svobodi in si na krščanski osnovi ter v slogi gradil lepšo in srečnejšo bodočnost.

Vsi ti junaki: legionarji, borci vaških straž, četniki, heroji Turjaka in Grčaric, vzorne

vrste nesmrtnih domobrancev, mučenci Jelen dola, Teharij, Hrastnika, Radovljice, škofje Loke, in Kočevskega Roga, Kraških jam in štajerskih gor in dolga vrsta ostalih žrtev komunističnega in okupatorjevega nasilja doma in po koncentracijskih taboriščih, počivajo v domači zemlji in v njej čakajo na svoje in narodovo vstajenje in poveljanje.

Njihovi grobovi nimajo spomenikov. Komunistični morilci so še celo rušo nad njihovimi kostmi izravnali, da bi narod ne mogel vedeti za njihova sveta počivališča. Toda vsak izmed njih ima najlepši in najtrajnejši spomenik. Sleherni slovenski protikomunist, doma in v svetu, pa naj pripada kateremukoli stanu ali sloju, katerikoli politični skupini, jim ga je postavil v

svojem srcu in jim ga bo postavljaj v srcih svojih potomcev iz roda v rod.

Mi pa, ki smo z njihovo žrtvijo in po načrtih božje Previdnosti, dosegli, da lahko živimo v svobodnem svetu, imejmo pred sabo samo ta cilj, kako bomo najbolje služili narodu, da ne bomo z neslogo in sebičnostjo žalili njihovega spomina in tako omadeževali njihovih največjih žrtev!

KOLEDAR

13. junija

Poslovlilni večer - RAST LV - Slovenska hiša ob 19:30

14. junija

Spominska proslava v Slovenski hiši

27. junija

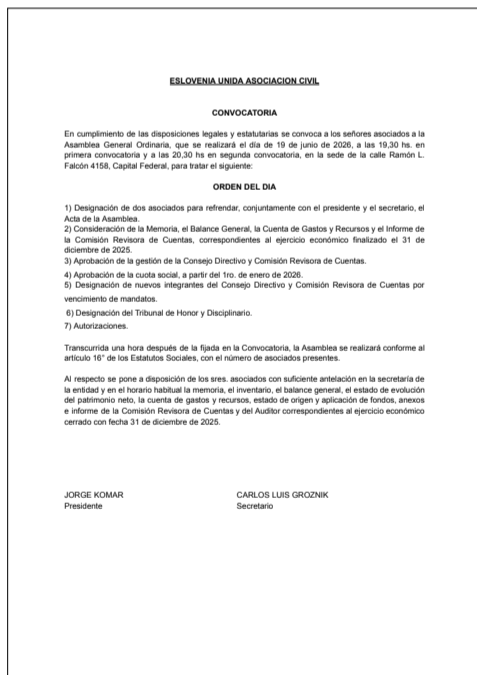
Dan Državnosti - Praznovanje v Slovenski hiši

28. junija

Spominske proslave po Slovenskih domovih

4. julija

Pevsko glasbeni večer

OSEBNE NOVICE

SMRT

21. maja 2026, v. 95. letu starosti, je zaspala v Gospodu karmeličanka s. Vera Marija Prijatelj.

Naj počiva v miru!

“ ZA RAZMISLEK IN NASMEH ”

“En dober pregovor na dan, prežene slabo voljo stran”

PREGOVORI IN CITATI

VOJNA

Vstopili smo v nov mesec junij, v katerem se še posebno spominjamo naših prednikov, žrtev vojne in komunistične revolucije. Nekateri so padli med vojno, drugi so bili zahrbtno vrnjeni komunističnim oblastem in brez sodnega postopka in usmiljenja kruto pobiti, več kot šest tisoč pa jih je izbralo živeti v izseljenstvu, a na argentinskih tleh obdržati vero in svobodo. Vsi pa so bili žrtve vojne, tega največjega zla, ki mu človek znova in znova naseda.

Vsi zadnji papeži so govorili in obsodili vojno:

- “Mir ne pomeni nobene izgube; vojna pa lahko pomeni izgubo vsega.” Papež Pij XII - Decennium dum expletur (1949)
- “Nima več smisla trditi, da je vojna primerno sredstvo za popravilo kršitev pravičnosti.” Sv. papež Janex XXIII - Pacem in terris (1963)
- “Nikoli več vojn, nikoli več vojne! Mir, prav mir mora voditi usodo narodov in vsega človeštva.” Sv. papež Pavel VI - Govor pred Organizacijo združenih narodov (1965)
- “Vojna sama po sebi je napad na človeško življenje, saj prinaša trpljenje in smrt.” Sv. papež Janez Pavel II - Diplomatskemu zboru (2003)
- “Predvsem želimo, da se sliši Jezusov glas. On je bil vedno človek miru.” Papež Benedikt XVI - Po njegovi podobi: Vprašanja o Jezusu (2011)
- “Vojna je neuspeh politike in človeštva, sramotna kapitulacija, boleč poraz pred silami zla.” Papež Frančišek - Molitev za mir v Sveti deželi (2024)
- “Bratje in sestre, to je naš Bog: Jezus, Kralj miru, ki zavrača vojno in ki ga nihče ne more uporabiti

za opravičevanje vojne.” Papež Leon XIV - Cvetna nedelja (2026)

Tudi pregovori nam o vojni povedo marsikatero resnico:

- **Prva žrtev vojne je resnica.** (slovenski pregovor)
- **Kdor pridiga vojno, je hudičev kaplan.** (angleški pregovor)
- **Mir tatove obeša, vojna jih povzdiguje.** (francoski pregovor)
- **Česar v vojni ne odnese sovražnik, odnese prijatelj.** (češki pregovor)
- **V miru mladi pokopavajo starce, v vojni starci pokopavajo mlade.** (italijanski pregovor)
- **Vojna je kot zlata mreža: kdor jo vrže, ima več škode kot koristi.** (nemški pregovor)
- **Vojna zahteva pamet starca, moč mladeniča in pogum norca.** (romunski pregovor)
- **Vojna se zlahka začne, težko vojuje in počasi konča.** (nemški pregovor)
- **Vojna je kot jajce: ne ve se, ali se bo iz njega izlegel petelin ali kokoš, tako kot se ne ve, ali se bo vojna končala z zmago ali porazom.** (tajski pregovor)
- **Vojna pusti za seboj vojsko invalidov, vojsko jokajočih žena in vojsko tatov.** (nemški pregovor)
- **Mir zbira, vojna trati.** (francoski pregovor)
- **Vojna je praznik smrti.** (indijski pregovor)
- **Mir je boljši od najbolj pravične vojne.** (latinski pregovor)

Izbral: Jože Jan

Svobodno Slovenijo podpirajo

SVOBODNA SLOVENIJA | Glasilo Slovencev v Argentini

Ustanovitelj: Miloš Stare

Lastnik: društvo Zedinjena Slovenija

Predsednik: Jure Komar

Uredniška ekipa:

Jože Jan, Tomi Kastelic, Sofi Komar,

Lucijana Vombergar in Leila Erjavac

SVOBODNA SLOVENIJA / ESLOVENIA LI BRE

Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires - Argentina

email: svobodna.ba@gmail.com

www.svobodnaslovenija.com.ar